

„Gyertyát sem azért gyújtanak, hogy a véka alá,
hanem hogy a gyertyatartóba tegyék és
fénylik mindenkinek, akik a házban vannak.”

(Mt 5,15)

EGY MONDAT

Köszöntjük a 90 éves
Grétsy Lászlót

Alanyi érzéseimet fogalmazom meg, nem tudok – soha nem tudtam – a Tanár Úrról másképpen szólni. (Kérdezd meg a hegedűhúrt, akar-e mestere alkotó kezétől eltérően hangot adni!) Rátekintésem atyai létét láttatja. Azt kaptam Tőle, amit apám a műhelyek rideg vasainak visongása közben agyonkovácsolt lelkének némasága miatt nem tudott hallatni: Ez úton járj! Azért lettem „nyelvész” (így, idézőjelben), mert Ő az. Nem a tudománya vonzott akkor elsősorban, hanem az em-

bersége. A tudás teszi az embert? Igaz lehet. De inkább: az ember teszi a tudást. Sőt a tudóst.

Állítmányi – igei – cselekvései néphez szólóvá tették, e seregek áldásával népszerűvé vált. A nagy elődök, a közhangú tanítók (Buga László orvos, Öveges József fizikus, Czeizel Endre orvos-genetikus, Lőrincze Lajos nyelvész) érdemes utóda (utolsója?). Neve: „agrécsi” – fogalom. Írt, előadott, kedvelt társul fogadta Őt a rádiómikrofon és a tévékamera – minék is soroljam megjelenéseit, hiszen sokoldalúságát e hű tükrű könyv bemutatja. Közkedveltségének titka? A stílus... ugye... S hogy ez a sokat idézett szállóige ne szálljon e papírra, mást citálok: „...*legsajátabb énetek legyen benne cselekvéstekben, mint az anya benne van gyermekében*” (Nietzsche: Zarathustra).

Tárgyi emléket is őrzök Tőle. Tanszékvezetői szokását. (A szokás az ember maga? Természete teszi az ember szokásait?) Úgy figyelmeztetett, emlékeztetett – ha kellett – feladataink elvégzésére, hogy kért. Udvariasan, segítően, türelmesen. Írásban is. Ez eredménye-

sebbe, közösségibbé, harmonikusabbá tette a munkánkat, mint akár a jogos szigorzó. Gyűjtöttem ezeket az asztalra tett Grétsy-cédulákat. „*Kedves Ádám! Kérem, hogy... Légy szíves... Ugye nem felejtetted el...? Szólj, ha segíthetek. Jó munkát! Baráti üdvözlettel: G.L.*” Megkésztetett válaszcédulám: „te bennünket növesztel, azzal, hogy mint egyenlőkkel beszélsz velünk” (Illyés Gyula: Bartók). Tanszéki együttlétünk visszatérő kérdései: Tudós? Tanár? Tudóstanár? Tudósember? Tanárember? Grétsy! – ez a jó válasz. Tanszéki együttlétünk tapasztalatai: Úgy vezető, hogy szolgáló. Úgy igénylő, hogy (oda)adó. Úgy tekintélyes, hogy természetes. Grétsy! – ez a jó okvetés.

Határozói szerepe van a nyelvművelésben. Tudásával, szemléletével, módszerével. Ezek teszik őt egyedivé, egyéniséggé a tudományban. Tétéleiből csak néhány – mint felvillanó fénysugarak a hajnali éghatáron. A nyelv nem csupán vizsgálandó rendszer, hanem étellel lüktető társ, kapcsolata vele egymásra találó szerelem, amelyből újszülött ismeretek származnak. Megőrzés és megújítás harmóniája a folytonos változásban. A nyelv az emberi élet lélegzetvétele. („*Hajh, szürke minden elmélet, barátom, / De zöld az élet aranyfája.*” Goethe: Faust.) Emberre tekintő. Nemzetre tekintő. Mint például egy szóbeli szigorlati vizsgán, amelyen famulusként mellette ültem. A beszélő hallgató Erdélyből érkezett. „Meg kell példázam? – nézett ránk témakifejtése után. – Vagy nem helyesen fogalmaztam?” Az idő tájt még szokatlan volt köznyelvünkben ez a szerkezet. „Használja csak bátran, ez a magával hozott nyelvi világ, amely gazdagítja beszédünket” – mosolygott a Tanár Úr.

Jelzői bőség áll rendelkezésünkre, szótárra való is, mely Őt méltathatja. E „mondatrész” kezdőbetűjére alliterál a rá jellemző szó első írásjegye: Játékos. Társas játékos, bölcs humorral. Sokáig kísérő terve volt „a nagy játékoskönyv” elkészítése. (2012-ben meg is jelent: Nyelvi játékaink nagykönyve.) Bár a Bevezetőben elhárítja a Kosztolányi-idézetet („A játszótársam, mondd, akarsz-e lenni...”), így indokolván: „egy meglett korú nagyapa szájába már nem illik” a játék szó. Mégis... igaz lehet Tolsztoj állítása: „*Semmiben nem nyilvánul meg olyan világosan az emberek jelleme, mint a játékban.*” E nagykönyvben az Övé is.

*

Drága Tanár Úr! Dobtál a kockán tizenötször 6-ost. Nyerésre állsz. Játssz tovább!

Koltói Ádám